

זוגיות ומשפחה בפרשת כי-תצא

פרשת כי תצא פותחת בסוגיית אֶשֶׁת יִפְתָּח־אֶרֶץ. בדפוסי החיים היום קשה לנו להכיל סוגיה זו.

הרש"ר הירש בהקדמה לפרשה כותב: פרשה זו (פר' כי תצא) דנה בייחוד בחיי המשפחה, ביחסים בין המינים בחיי הנישואין, ביחס בין הורים לבנים ובין בנים להורים. שכן זה היה צפוי (בכניסת עמ"י לארצו) שקירבת העמים השכנים תשפיע דווקא על חיי המשפחה, ומאידך חיי המשפחה יזכו להגשמה מלאה רק עתה (בארץ ישראל), שהרי קיום המשפחה יצא מעתה מידי ההנהגה האלוהית הישירה (במדבר) ויעבור לידי אבי המשפחה המפרנס את אשתו וילדיו.

(בהמשך פרושו לסוגיית אשת יפת תואר כותב הרש"ר): במסגרת הטיפול שבבויי מלחמה מכריזה התורה על קדושת המיניות של האשה מול תאוות הגבר והיא מגינה עליה מפני ניצול קל דעת.

על פי האמור בספרי וביבמות דף מ"ח ע"א, המעשים האמורים כאן נועדים להביא עליה ניוול ולמעט את חינה המגרה. יראה אותה זמן מה בביתו ובקירבתו, בלתי מקושטת ומגרה וכך תהיה לו שהות לבחון את עצמו בטרם ישאנה לו לאשה. שכן רוח התורה אינה נוחה מהנישואין האלה הנערכים על פי תכתיב התאוה. התורה מסמיכה לדין יפת תואר את דין האשה השנואה ואת דין בן סורר ומורה, ועל ידי כך היא מזהירה מפני התוצאות הצפויות מנישואין שהמניע שלהם הוא תאוה ולא תבונה ומצווה. עכ"ל

דברי הרש"ר כאילו נאמרו לתקופתנו. אנו חווים כיום נסיונות לקעקע את יסודות המסגרת המשפחתית הטבעית שבנויה מזוגיות בין איש לאשה, הורים וילדים, והתנגדות לכל צביון הלכתי המגדיר את הצורך בברית נישואין (חופה וקידושין) להתקשרות בין בני הזוג. בפר' כי תצא מובאים היסודות לבניית משפחה בעם ישראל:

פִּיִּיקַח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ (פר' כי-תצא, פרק כב יג)

ספר החינוך תקל"ט, ח: שנצטוונו לקנות אשה באחת משלושה דרכים קודם הנישואין, ודרכים אלו ביארו חכמים שהן בכסף, או בשטר, או בביאה עליה, ועל זה נאמר: פִּיִּיקַח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ וכך מובא ברמב"ם בהלכות אישות פרק א הלכה א

קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר (שם כ"ב יג) פִּיִּיקַח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ. הלכה ב

וליקוחין אלו מצות עשה של תורה הם, ובאחד משלשה דברים האשה נקנית, בכסף או בשטר או בביאה, בביאה ובשטר מן התורה ובכסף מדברי סופרים, וליקוחין אלו הן הנקראין קידושין או אירוסין בכל מקום, ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת.

הלכה ג

וכיון שנקנית האשה ונעשית מקודשת אף על פי שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה הרי היא אשת איש והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתת בית דין ואם רצה לגרש צריכה גט.

הלכה ד

קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובוועל אותה על אם הדרך והולך לו, וזו היא הנקראת קדשה, משנתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר (דברים כ"ג יח) לֹא־תִהְיֶה קְדֻשָּׁה מִכְּנֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא־יִהְיֶה קְדֻשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לפיכך כל הבעל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה מפני שבעל קדשה

עפ"י התורה איש ואשה שרוצים ליצור קשר זוגי צריכים לכתוב ברית נישואין. ברית זו מחייבת את בני הזוג לקחת אחריות על קיום הזוגיות ויוצרת מחויבות הדדית. השלב הראשון הוא אירוסין שבו האיש מקדש את האשה, אבל עדיין אסורה לו. פרק זמן זה מאפשר לבני הזוג לבחון את הערכים הרוחניים, הנצחיים, המשותפים והחשובים להם¹, מתעצמת החיבה ומתחזק הרצון להתאחד בברית הנישואין. עם ברכות הנישואין מותרים בני הזוג להיות חיי אישות ולבנות את ביתם.

במהלך החיים המשותפים מתגלים הכוחות האנושיים והעוצמות הרוחניות הטמונים בכל אחד מבני הזוג. המרחב הזוגי מתמלא ברצון להרבות טוב, יושר ואהבה.

היסוד המחיה, מרומם ומקדש את ברית הנישואין הוא האמונה ב-ה'². תכונת האמונה מגלה ומעצימה את יכולת האמון הנקי והטהור בין בני הזוג וזו מדבקת אותם באהבה אמיתית וקירבה אינטימית בגוף ובנפש עד וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד (בראשית ב, כד), אחדות שמאפשרת לאחד³, לשכינה, לשרות בביתם. זהו המרחב המתאים להוליד ילדים ולגדלם בבריאות נפשית. לכן אשת איש אסורה באיסור חמור⁴, כי בכך נשבר יסוד הקשר, השותפות והאהבה בין בני הזוג.

המשיכה בין איש ואשה היא עוצמתית מאד וקו דק מפריד בין משיכה ותשוקה שמקדשת את החיבור בין בני זוג לתשוקה שמביאה לפריצות והרס החברה האנושית שנבראה בצלם אלוהים.

לכן התורה מזהירה לשמור על צניעות האיש והאשה (בפרק כב פס' ה) לֹא יִהְיֶה כְּלִי-גִבֹר עַל-אִשָּׁה וְלֹא-יִלְבַּשׁ גִּבֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה כִּי תוֹעֵבֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּל-עֲשֵׂה אֵלֶּה: וּבִפְרָק כג פס' י – טו, נאמר: כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֹנֶךָ לְהַצִּילֲךָ וְלִתֵּת אֶיְיָיִךָ לְפָנֶיךָ וְהָיָה מִחֲנֹנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא-יִרְאֶה כָּךְ עֲרֹנְךָ דָּבָר וְשָׁב מֵאֲתָרֶיךָ: חוסר צניעות ופריצות גורמים להסתלקות השכינה מעם ישראל

וכן בהמשך, בפרק כב יג-כט, אנו רואים עד כמה חמורה הפגיעה בנערה מאורשה ואונס של נערה בתולה.

בפרק כד פס' ה' ישנה הדרכה נפלאה לבני הזוג!

כִּי יִיָּקַח אִישׁ אִשָּׁה תְּדַוְּשָׁהּ לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכַלֵּדָּבָר, נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שְׁנֵה אָחָת וְשִׁמַּח אֶת-אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר-לָקַח חַתּוּנָה זֶה לֹא רַק הַפְקַת אִירוּעַ, חַתּוּנָה זֶה תְּחִילַת תְּהִלָּתְךָ שֶׁל הַתְּקַשְׁרוּת בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, לְהַכִּיר אֶת הַשְּׂנִי, לְהַתְּרֵגֵל, לְהַכִּיל, לְכַבֵּד, לְהַבִּין, לְסַלּוֹחַ, לְהַתְּפַיֵּס, לְאַהֲבֹב, לְשִׂמְחָה וְלְשִׂמּוּחַ בְּזוּגִיּוּת עַד שְׂדַמּוֹתוֹ שֶׁל הָאֶחָד תִּכְנַס בְּלִבּוֹ שֶׁל הַשְּׂנִי (ספר החינוך). התורה מדריכה אותנו להשתחרר ממשלות וחובות ציבוריות כדי שתהיה פניות, זמן, מחשבה ומאמץ לייצור מרקם יחסים זוגיים נכון. התקווה והתפילה שזוג המתחיל בבניית הזוגיות, מתוך רצון להיטיב ולשמח ומשקיע בשנה הראשונה, כך גם ימשיך הלאה. יתכן וחלק ממצוות העשה והלא-תעשה המוזכרות בפרשה, שהן בעיקר מצוות שבין אדם לחברו, מלמדות אותנו הנהגות חשובות בין איש ואשה, כמו איסור הוצאת שם רע, לשון הרע, לא להתעלם ממשא כבד (תרתי משמע) המוטל על כתפי חברו, הכרת הטוב, התחשבות בצרכים כלכליים וכספיים, קיום הבטחות ועוד.

נסיים במאמר מהגמרא במסכת קידושין דף ע ע"ב:

אמר ר' חמא ברבי חנינא: כשהקב"ה משרה שכינתו, אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל, שנא': בַּעַתְּ הָיָא נְאֻם-ה' אֶהְיֶה לְאֱלֹקִים לְכָל מְשֻׁפָּחוֹת יִשְׂרָאֵל, (אומרת הגמ'): לְכָל יִשְׂרָאֵל לֹא נֹאמַר אֵלָּא לְכָל מְשֻׁפָּחוֹת. (ומביאה הגמ' את המשך הפס') וְהָיָה יְהוָה לְיִהוּדֵי לְעַם:

כל משפחה בעם ישראל היא צינור להמשיך קדושה, שכינה לעם ישראל, השריית שכינה מלאה בעם ישראל היא הגאולה השלימה.

שנזכה לשנה טובה ומבורכת, לשנת גאולה וישועה

¹ הרב א"ה קוק, סידור עולת ראה, עמ' לה על הפס' וְאִרְשִׁיתֶיךָ לִי לְעוֹלָם וְאִרְשִׁיתֶיךָ לִי בְּצֵדֶךָ וּבְמִשְׁפָּט וּבְחֻסְדֶּךָ וּבְרַחֲמִים ¹ (הושע פרק ב כא):

² הרב על הפסוק הבא (שם כב) וְאִרְשִׁיתֶיךָ לִי בְּאִמּוֹנָה וְיָדַעְתָּ אֶת-ה':

³ שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד (דברים ו ד):

⁴ בפרשתנו כב כב, ובספר ויקרא יח, כ, הפרק על איסורי עריות, ובפר' קדושים, (כ יא) העונשים על איסורי עריות, ובעשרת הדיברות: ⁴ לֹא-תִתְמַד אִשָּׁת רֵעֶךָ